

Van school, en dan wat?

Citation for published version (APA):

Dicks, A., Levels, M., & van der Velden, R. (2018). Van school, en dan wat? Sociale klasse, menselijk kapitaal en persoonlijkheid en een problematische overgang van school naar werk. *Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken*, 34(4), 416-431. <https://doi.org/10.5117/2018.034.004.002>

Document status and date:

Published: 01/01/2018

DOI:

[10.5117/2018.034.004.002](https://doi.org/10.5117/2018.034.004.002)

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Document license:

Taverne

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

ARTIKELEN

Van school, en dan wat?

Sociale klasse, menselijk kapitaal en persoonlijkheid en een problematische overgang van school naar werk

*Alexander Dicks, Mark Levels & Rolf van der Velden**

De transitie van school-naar-werk is een van de belangrijke fases in de levensloop. Tijdens deze periode wordt een aantal belangrijke beslissingen genomen. Om te begrijpen waarom bij sommige jongeren deze transitie niet goed verloopt, gebruiken we in dit artikel sequentieanalyse en logistische regressiemodellen om problematische trajecten na het verlaten van het voortgezet onderwijs te onderzoeken waarbij jongeren langdurig NEET (Not in Employment, Education, or Training) zijn. We vinden dat variabelen bekend uit de stratificatieliteratuur, zoals een hoger ouderlijk opleidingsniveau, de kans verlaagt om langdurig NEET te zijn. Maar we vinden ook dat jongeren met een neurotische persoonlijkheid een hogere kans hebben om langdurig NEET te worden.

Inleiding

Er staat veel op het spel voor jonge mensen wanneer ze hun school hebben afgerond en op zoek gaan naar een baan. Het lukt sommige jongeren echter niet om deze overgang goed te doorlopen, met negatieve consequenties voor hun latere leven, zoals een lager instapsalaris, in het algemeen minder loon, of een lager welbevinden (Bell & Blanchflower, 2011; Bynner & Parsons, 2002; Gregg & Tominey, 2005; Luijckx & Wolbers, 2009; Oreopoulos, 2007). Het is voor het maken van beleid essentieel om te weten waarom sommige jongeren vastlopen, zodat dit zoveel mogelijk kan worden voorkomen. In dit artikel onderzoeken we wat de rol is van sociale klasse, menselijk kapitaal en persoonlijkheid bij een problematische overgang van school naar werk. Dit doen we vanuit een langetermijnperspectief omdat de overgang van school naar werk niet op een enkelvoudig moment plaatsvindt, maar juist een langere periode in beslag neemt (Brzinsky-Fay, 2014). We onderzoeken waarom sommige jongeren een overgang van school naar werk ervaren die wordt gekenmerkt door terugkerende perioden waarin zij werkloos zijn en geen onderwijs of training volgen, oftewel de periode waarin ze NEET zijn (Not in Employment, Education, or Training).

Het risico om NEET te worden wordt vaak gekoppeld aan meerdere uitdagingen waar jongeren voor staan (Bynner & Parsons, 2002; Friedhelm & Ruben, 2011;

* Alexander Dicks, Mark Levels en Rolf van der Velden zijn werkzaam bij Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt ROA, Maastricht University. E-mail: a.dicks@maastrichtuniversity.nl.

Furlong, 2006; Tamesberger & Bacher, 2014). Dit wordt gerelateerd aan twee belangrijke onderdelen van het statusverwervingsproces: sociale klasse en vaardigheden. Maar ook persoonlijkheid is een belangrijke factor binnen het onderwijs en op de arbeidsmarkt (Borghans, Duckworth, Heckman, & Ter Weel, 2008; Roberts, Kuncel, Shiner, Caspi, & Goldberg, 2007; Uysal & Pohlmeier, 2011). In het verleden zijn deze verklaringen vaak apart van elkaar onderzocht (Shanahan, Bauldry, Roberts, Macmillan, & Russo, 2014). Dit is een probleem, omdat de drie factoren met elkaar verweven zijn. Zo zijn persoonlijkheid (Bowles, Gintis, & Osborne, 2001; Farkas, 2003; Shanahan et al., 2014), opleiding, en cognitieve vaardigheden mediërende factoren van sociale klasse (Boudon, 1974; Bourdieu & Passeron, 1977; Coleman, 1988; Erikson, Goldthorpe, Jackson, Yaish, & Cox, 2005; Lucas, 2001). We komen tot de volgende onderzoeksvraag: *In welke mate en op welke manier zijn menselijk kapitaal, sociale klasse en persoonlijkheid van invloed op een transitieperiode na het verlaten van het voortgezet onderwijs dat wordt gekenmerkt door langdurige NEET-perioden?*

We beantwoorden deze vragen door administratieve data te koppelen aan enquêtedata. Administratieve data zijn bijzonder bruikbaar voor het bestuderen van kleine groepen en verschijnselen die niet vaak voorkomen, en enquêtedata leveren de benodigde gedetailleerde metingen. We analyseren deze data in twee stappen. Met sequentieanalyse onderzoeken we verschillende trajecten die naar werk, een opleiding of NEET leiden. Omdat NEET geen veelvoorkomende transitie is, hanteren we een exploratief perspectief. Sequentieanalyse is hiervoor bij uitstek geschikt omdat niet wordt uitgegaan van vooraf afgebakende standaardtrajecten en grillige carrièretrajecten niet worden ondervertegenwoordigd (Aisenbrey & Fasang, 2010). Daarnaast gebruiken we logistische regressie om onze verklaringen voor problematische trajecten te testen.

Een van de problemen van de NEET-definitie is dat verschillende groepen mensen worden samengevoegd tot één groep, en binnen die ene groep kunnen mensen om verschillende redenen niet deelnemen aan de arbeidsmarkt. De redenen om NEET te worden verschillen enorm en niet alle jongeren met een NEET-status zijn kwetsbaar. Door zoveel jongeren in één groep te plaatsen, is de kans groot dat belangrijke verschillen over het hoofd worden gezien (Furlong, 2006; Maguire, 2015; Yates & Payne, 2007): backpackers die een jaar vrij nemen om te ontdekken wat ze willen, behoren tot een hele andere groep dan jongeren die geen werk kunnen krijgen omdat hun vaardigheden niet aansluiten bij de vaardigheden waarnaar wordt gevraagd op de arbeidsmarkt. De pogingen die zijn ondernomen om de verschillen tussen NEET-jongeren bloot te leggen, zijn tot nu toe vooral gericht geweest op het identificeren van verschillende voorspellers van NEET op een bepaald tijdstip (Eurofound, 2016). Het belangrijkste probleem in de literatuur is dat de diversiteit van NEET-jongeren niet kan worden blootgelegd wanneer slechts op één moment wordt gekeken of jongeren wel of geen NEET-status hebben. We brengen verschillende verklaringen in kaart van problematische paden die jongeren kunnen bewandelen bij hun overgang van school naar werk. Met onze analyse gaan we dus een belangrijke stap verder.

Daarnaast is de focus op Nederland als casus interessant, zowel vanuit beleids-perspectief als theoretisch. Nederland heeft het laagste NEET-percentage van de hele Europese Unie (Eurofound, 2012). Dus met name Nederlandse jongeren met een NEET-status kunnen negatief geselecteerd zijn en tot een kwetsbare

groep behoren. Er is bijvoorbeeld geen ander land in Europa waar het hebben van een beperking zo'n belangrijke reden is om inactief te zijn als in Nederland (Eurofound, 2016). Gegeven het feit dat actief arbeidsmarktbeleid niet in staat was om Nederlandse NEET-jongeren naar de arbeidsmarkt of een opleiding te krijgen (Cammeraat, Jongen, & Koning, 2017), lijkt het niet voor de hand te liggen dat alleen economische redenen een verklaring kunnen bieden voor hun NEET-status. Vooral voor deze groep mensen moet worden gezocht naar alternatieve verklaringen. Aan de andere kant is het zo dat er geen enkel Europees land is waar jongeren met een NEET-status minder kans lopen op maatschappelijke uitsluiting dan in Nederland (Eurofound, 2016). We verwachten daarom dus een aanzienlijke mate van heterogeniteit in de overgang van school naar werk, die we willen verklaren. In het volgende hoofdstuk gaan we dieper in op die verklaringen.

Theorie en hypothesen

De overgang van school naar werk is lange tijd gezien als een 'rite de passage': schoolverlaters worden van onderwijsvolgers deelnemers aan de arbeidsmarkt. Zo'n directe verandering van status geldt echter maar voor een beperkt aantal mensen. Voor de meesten is de school-naar-werk transitie veel meer een *traject* (Brzinsky-Fay, 2014) of *weg* (Shanahan, 2000). De overgang betekent voor hen niet slechts één gebeurtenis op een bepaald moment. De transitie verloopt veel grilliger met een periode waarin hun status steeds verandert (Kerckhoff, 2003). Sommige schoolverlaters vinden een tijdelijke baan totdat ze een vaste baan krijgen. Sommigen besluiten toch om terug naar school te gaan. En weer anderen hebben voor langere tijd een NEET-status, met een transitietraject dat onstabiel is en terugkerende NEET-perioden kent. Wij zijn geïnteresseerd in de problematische overgang van school naar werk. In het vervolg van dit artikel stellen we vanuit verschillende theorieën hypothesen op om deze problematische trajecten te verklaren.

Om te beginnen is het concept NEET grotendeels ontwikkeld en gebruikt door beleidsmakers die een grote groep jongeren onder één noemer hebben geschaard, terwijl deze om verschillende redenen de NEET-status hebben (Furlong, 2006; Maguire, 2015; Yates & Payne, 2007). In de literatuur zijn dan ook geen uitgebreide theoretische verklaringen te vinden over NEET. Voordat we NEET kunnen verklaren, moeten we het concept dus eerst ontleiden. NEET is gekoppeld aan vroegtijdig schoolverlaten, aan jeugdwerkloosheid en aan de overgang van school naar werk in het algemeen. Voor verklaringen maken we gebruik van theorieën uit de literatuur over onderwijs- en arbeidsmarktsucces.

Sociale klasse

Bij jongeren uit een hogere sociale klasse verloopt de overgang van school naar werk vaak beter (Bynner & Parsons, 2002; Caspi, Entner Wright, Moffitt, & Silva, 1998; Furlong, 2006; Sewell, Haller, & Portes, 1969; Staff & Mortimer, 2008). Deels verloopt dit effect via het onderwijsniveau, omdat kinderen uit een hogere sociale klasse een hoger opleidingsniveau behalen (Boudon, 1974; Bourdieu & Passeron, 1977; Erikson et al., 2005;). Maar de invloed loopt ook via

cultureel (Bourdieu & Passeron, 1977) en sociaal kapitaal (Coleman, 1988; van Tubergen & Volker, 2014; Verhaeghe, Li, & Van de Putte, 2013). Ouders uit hogere sociale klassen hebben bijvoorbeeld vaak kennis die kunnen helpen bij het vinden van een baan. Dit soort hulpbronnen maakt het voor jongeren makkelijker om een succesvolle onderwijs carrière te hebben en om daarna een baan te vinden. Onze verwachting luidt dan ook als volgt:

Hypothese 1: Hoe hoger de ouderlijke sociale klasse van schoolverlaters, des te kleiner de kans dat ze een school-naar-werk traject doorlopen dat wordt gekenmerkt door NEET-perioden.

Menselijk kapitaal en diploma's

De effecten van onderwijsvaardigheden, oftewel menselijk kapitaal, op arbeidsmarktsucces zijn al lang onderwerp van verschillende studies. Ten eerste is opleiding een investering waarvan je op de arbeidsmarkt de vruchten kunt plukken (Becker, 1964). Omdat het voor werkgevers lastig is om de werkelijke vaardigheid voor een bepaalde baan direct te meten, dienen diploma's als een indirecte indicatie hiervoor (Spence, 1973). Voor de deur van de werkgever staat als het ware een onzichtbare rij met sollicitanten, gerangschikt op onderwijsniveau, te wachten om de functies achter de deur te vervullen (Thurow, 1975). Opleiding is dus een positioneel goed (Ultee, 1978) en lager opgeleide schoolverlaters staan vaak achter in die rij, waardoor ze meer moeite hebben om aan de slag te kunnen (Shavit & Müller, 1998; van der Velden & Wolbers, 2006). We verwachten dan ook het volgende:

Hypothese 2a: Hoe hoger het opleidingsniveau van schoolverlaters, des te kleiner de kans dat ze een school-naar-werk traject doorlopen dat wordt gekenmerkt door NEET-perioden.

Cognitieve vaardigheden (bijvoorbeeld intelligentie) zijn al lang bekend in de psychologische literatuur en zijn in het verleden ook gebruikt door economen en sociologen om een succesvolle overgang van school naar werk te voorspellen (Farkas, 2003; Heckman, Stixrud, & Urzua, 2006; Roberts et al., 2007). De toewijzing van scholieren naar verschillende opleidingen is niet altijd perfect en volgens de theorie van heterogene vaardigheden bestaan er binnen hetzelfde opleidingsniveau duidelijke verschillen in cognitieve vaardigheden van mensen (Allen & Van der Velden, 2001; Levels, Van der Velden, & Allen, 2014). Omdat het mechanisme van rangschikken ook van toepassing is binnen opleidingsniveaus, verwachten we het volgende:

Hypothese 2b: Hoe meer cognitieve vaardigheden schoolverlaters hebben, gegeven hun opleidingsniveau, des te kleiner is de kans dat ze een school-naar-werk traject doorlopen dat wordt gekenmerkt door NEET-perioden.

Ouders investeren in de opleiding van hun kinderen, waarbij de gebruikte hulpbronnen ongelijk verdeeld zijn. Onderwijsniveau en cognitieve vaardigheden verklaren daarom voor een deel de rol van ouderlijke sociale klasse (Boudon,

1974; Bourdieu & Passeron, 1977; Erikson et al., 2005). Daarom verwachten we het volgende:

Hypothese 2c: Het effect van sociale klasse neemt af wanneer wordt gecontroleerd voor onderwijsniveau en cognitieve vaardigheden.

Persoonlijkheid

Veerkracht is een eigenschap die met name van belang is bij een succesvol school-naar-werk-traject, dat wil zeggen het vermogen om tegenslagen en obstakels te overwinnen en zich aan te passen aan nieuwe situaties (Ng-Knight & Schoon, 2017; Nieuwenhuis, Yu, Branje, Meeus, & Hooimeijer, 2016; Pinquart, Juang, & Silbereisen, 2003). Kunnen omgaan met tegenslagen en een goed aanpassingsvermogen bij veranderingen zijn belangrijke eigenschappen om over te beschikken wanneer men de overgang van school naar werk maakt. Veerkrachtige mensen scoren hoog op alle vijf de persoonlijkheidskenmerken, Extraversie, Mildheid, Ordelijkheid, Emotionele Stabiliteit en Intellectuele Autonomie (Ferguson & Hull, 2018; Robins, John, Caspi, Moffitt, & Stouthamer-Loeber, 1996). Ze kunnen zich snel aanpassen aan veranderingen en wisselende omstandigheden (Akse, Hale, Engels, Raaijmakers, & Meeus, 2004; Asendorpf, Borkenau, Ostendorf, & Van Aken, 2001). Uit onderzoek blijkt dat veerkrachtige jonge mensen sneller een baan vinden (Dennissen, Asendorpf, & Van Aken, 2008) en wanneer ze opgroeien in een achterstandssituatie weten ze zich, tegen de verhouding in, eerder te onttrekken aan het lagere sociale milieu (Nieuwenhuis, Hooimeijer, & Meeus, 2015; Nieuwenhuis et al., 2016). Omdat jongeren met een veerkrachtige persoonlijkheid beter kunnen omgaan met de onzekerheden en stress die horen bij de overgang van school naar werk, komen we tot de volgende hypothese:

Hypothese 3: Schoolverlaters met een veerkrachtige persoonlijkheid hebben een kleinere kans om een school-naar-werk traject te doorlopen dat wordt gekenmerkt door NEET-perioden.

Data en methoden

Voor het testen van onze hypothesen maken we gebruik van register- en enquêtedata. We gebruiken data van de Voortgezet Onderwijs Cohort Leerlingen (VOCL'99) die via een aselechte steekproef op schoolniveau zijn verzameld onder leerlingen van het eerste jaar van het voortgezet onderwijs in 1999 (Kuyper, Lubbers, & Van der Werf, 2003). Uit 1.144 schoollocaties in Nederland zijn 246 scholen geselecteerd, waarvan 126 schoollocaties toegezegd hebben om deel te nemen. Binnen deze 126 scholen waren 825 eerste klassen, met in totaal 19.391 leerlingen. Dat staat gelijk aan ongeveer 11% van het betreffende cohort van scholieren (Van Berkel, 1999). Data zijn verzameld met behulp van drie bronnen. Aan scholen is gevraagd om achtergrondinformatie te leveren over de leerlingen. Daarnaast hebben leerlingen zelf vragenlijsten ingevuld. Aanvullende vragenlijsten zijn meegegeven aan leerlingen om thuis door hun ouders te laten invullen (in sommige gevallen door verzorgers). De informatie van individuen uit de VOCL'99 hebben we vervolgens gekoppeld aan het Stelsel van Sociaal Statistische

Bestanden (SSB) (Bakker, Van Rooijen, & Van Toor, 2014). SSB biedt informatie over de maandelijkse activiteiten van alle personen die zijn geregistreerd in Nederland. We observeren arbeidsmarkttrajecten voor 19.284 individuen over een periode van twaalf jaar vanaf het moment dat ze het voortgezet onderwijs voor de eerste keer hebben verlaten. Omdat we geïnteresseerd zijn in NEET-patronen, hebben we de onderzoeksgroep beperkt tot jongeren die over de hele observatieperiode minstens één maand de NEET-status hebben gehad en voor wie niet meer dan 10% van de maandelijkse data ontbreekt ($N = 10.922$). Variabelen uit de ouderlijke vragenlijst of variabelen die zijn gekoppeld aan filtervragen, hebben minder vaak valide antwoorden. Na het uitvoeren van *listwise deletion* voor de missende waarden bestaat onze analysegroep uit 6.860 individuen.

Metingen

In onze analyses gebruiken we de volgende variabelen, waarvan de beschrijvende statistieken te vinden zijn in Tabel 1.

Maandelijkse activiteit. De maandelijkse activiteit is gemeten met behulp van twee datasets uit het SSB. De SECMBUS-dataset bevat kalendergegevens over de economische hoofdactiviteit (variabele SECM), gebaseerd op de hoofdbron van inkomen. Deze variabele heeft dertien categorieën: (1) werknemer, (2) directeur-grootaandeelhouder, (3) zelfstandig ondernemer, (4) overige zelfstandige, (5) ontvanger werkloosheidsuitkering, (6) ontvanger bijstandsuitkering, (7) ontvanger overige sociale uitkering, (8) ontvanger van ziektebewaaring, (9) ontvanger pensioenuitkering, (10) leerling/student met inkomen, (11) leerling/student zonder inkomen, (12) andere situatie zonder inkomen, (13) meewerkend gezinslid. We voegen categorieën 1-4 en 13 samen tot 'Werkend', categorieën 5-9 en 12 worden samen 'NEET', en categorieën 10-11 noemen we 'Onderwijs'. De STUDERENDENBUS-dataset bevat kalendergegevens over de registratie binnen een door de overheid gesubsidieerde onderwijsinstelling (variabele SOORTONDERWSTU). Door de twee datasets te combineren kunnen we een onderscheid maken tussen voortgezet onderwijs en vervolgonderwijs. We voegen de twee variabelen samen, waarbij we onderwijs altijd laten prefereren boven een andere status. Basisonderwijs, praktijkonderwijs en voortgezet onderwijs voegen we samen tot 'Voortgezet onderwijs en lager', 'Vervolgonderwijs' verwijst naar mbo, hbo en wo. Voor deelnemers die jonger zijn dan 16 jaar, is er minder informatie beschikbaar over de onderwijsactiviteit. Voor sommige respondenten wordt hun onderwijsdeelname aangenomen op basis van de verplichting die ze hebben om naar school te gaan.

Opleiding ouders. In de oudervragenlijst van de VOCL'99 is ouders gevraagd naar het eigen opleidingsniveau en dat van hun partner. De hoogste van de twee is het hoogst behaalde ouderlijke opleidingsniveau, dat is opgedeeld in categorieën lopend van basisonderwijs tot universiteit. We hebben de categorieën vervolgens samengevoegd tot laag (lager onderwijs t/m voortgezet onderwijs 1e trap behaald), middelbaar (voortgezet onderwijs 2e trap behaald) en hoog (ten minste hbo-bachelor).

Tabel 1 Beschrijvende statistiek

Variabele	Percentage/Gemiddelde, (SD)
Afhankelijke variabele	
<i>School-werktraject</i>	
Opleiding naar werk	91%
Langdurig NEET	9%
Sociale klasse	
<i>Opleidingsniveau ouders</i>	
Laag	25%
Middelbaar	41%
Hoog	33%
<i>Werkloosheidsverleden ouders</i>	
Nooit	48%
1 t/m 2 jaar	28%
Langer dan 2 jaar	25%
Menselijk kapitaal	
<i>Opleidingsniveau bij start school-werkovergang</i>	
Ontbrekend	8%
Geschat	12%
Vmbo	34%
Havo/vwo	45%
<i>Cognitieve vaardigheden</i>	0,06 (1,00)
Persoonlijkheid	
<i>Persoonlijkheidstypen</i>	
Veerkrachtig	30%
Ontdekkend	25%
Neurotisch	18%
Normatief	28%
Controlevariabelen	
<i>Gezinssamenstelling</i>	
Verzorger	1%
Eenoudergezin	8%
Tweeoudergezin	92%
<i>Immigratieachtergrond</i>	
Nederland	83%
Eerste generatie	3%
Tweede generatie	14%
<i>Geslacht (vrouw)</i>	53%
N	6.860

Werkloosheidsverleden ouders. In de VOCL'99 is ouders gevraagd naar het arbeidsverleden van henzelf en van hun partner en de totale tijd dat ze werkloos zijn geweest vanaf hun 15e jaar. Antwoorden liepen uiteen van nooit werkloos geweest tot tien jaar werkloos. We hebben de waarden van de twee ouders bij elkaar opgeteld en drie categorieën gemaakt, namelijk 'Nooit werkloos' (referentiecategorie), '1 tot 2 jaar' en 'meer dan 2 jaar'.

Cognitieve vaardigheden. Een onderdeel van de VOCL'99-studie is het testen van leerlingen op hun cognitieve vaardigheden op drie gebieden: wiskunde, taal en informatieverwerking. Voor de meting van cognitieve vaardigheden hebben we de testscores op de drie domeinen met elkaar gecombineerd en gestandaardiseerd op het gemiddelde van de onderzoeksgroep.

Laatst gevolgde opleiding. We gebruiken de variabele voor maandelijkse activiteit hierboven om te bepalen bij welk onderwijstraject de leerling als laatste stond ingeschreven, voordat hij of zij het voortgezet onderwijs voor de eerste keer verliet. We maken een onderscheid tussen onderwijstrajecten die voorbereiden op hoger onderwijs (havo en vwo, gecodeerd als 0) en onderwijstrajecten die voorbereiden op beroepsonderwijs (vmbo, gecodeerd als 1). Zoals eerder aangegeven waren niet voor iedereen de administratieve gegevens over voortgezet onderwijs beschikbaar. Als dat het geval was, hebben we informatie gebruikt op basis van de data die de deelnemende scholen jaarlijks verstrekken via de VOCL'99-studie. Wel is een dummy toegevoegd die aangeeft of de betreffende variabele door het CBS is geschat. Na het toepassen van deze methode waren er nog steeds leerlingen van wie niet bekend was welk onderwijstraject ze hebben gevolgd voordat ze hun eerste baan kregen of NEET werden. In deze gevallen hebben we een categorie toegevoegd (onbekend), die we interpreteren als vroegtijdig de school verlaten.

Persoonlijkheid. Persoonlijkheidskenmerken zijn beoordeeld in februari 2001, toen de leerlingen 14 jaar waren. De Five-Factor Personality Inventory (FFPI) (Hendriks, Hofstee, & De Raad, 1999) bestaat uit 100 vragen waarmee de aanwezigheid van de volgende eigenschappen wordt gemeten: Extraversie, Mildheid, Ordelijkheid, Emotionele Stabiliteit en Intellectuele Autonomie. Antwoorden konden worden gegeven op een schaal lopend van 1 (helemaal niet van toepassing) tot 5 (helemaal van toepassing). Voor dataselectie en -opschoning is de standaardscoringprocedure van de FFPI gebruikt (Hendriks et al., 1999; Hendriks, Kuyper, Johan Offringa, & Van Der Werf, 2008): studenten werden uitgesloten van de analyse als minder dan 70% van de vragen was beantwoord. Antwoorden zijn gecorrigeerd voor positieve respons-bias (geneigdheid om in te stemmen), en voor missende waarden zijn de gemiddelde scores gebruikt van de leerlingen op de factor waar het item toe behoort. De factorscores zijn vervolgens gebruikt voor k-means clustering. Uit de persoonlijkheidsdata hebben we vier clusters geëxtraheerd. Deze clusters beschrijven specifieke persoonlijkheidstypen die uit eerder onderzoek naar voren zijn gekomen (Akse et al., 2004; Asendorpf et al., 2001; Ferguson & Hull, 2018; Nieuwenhuis et al., 2015; Robins et al., 1996). Het dominante/normatieve type is het minst innemend en zeer autonoom en scoort ondergemiddeld wat betreft zorgvuldigheid. Het ontwijkende/neurotische type heeft de laagste score op zowel emotionele stabiliteit als extraversie. Het veerkrachtige type scoort hoog op emotionele stabiliteit, zorgvuldigheid en innemendheid. Het ontdekkende type scoort hoog op extraversie, innemendheid en autonomie en laag op zorgvuldigheid. Deze vierclusteroplossing is de eerste oplossing waarbij er een duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen het ontwijkende/neurotische type en het dominante/normatieve type. Bij gebruik van vijf clusters neemt de verklaarde variantie niet substantieel toe (Makles, 2012).

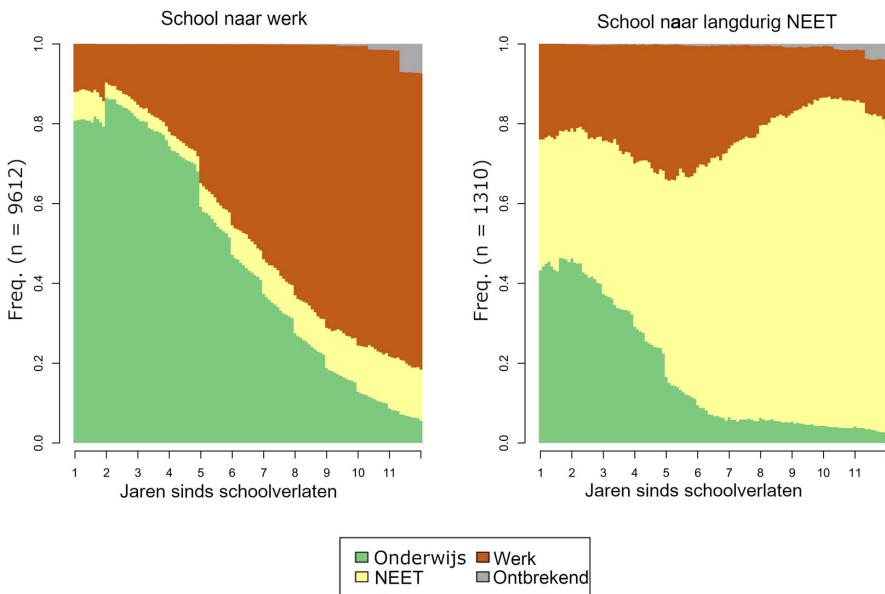
Huishoudenssituatie. Ouders is gevraagd naar hun burgerlijke staat. We maken een onderscheid tussen éénoudergezinnen, jongeren opgevoed door een verzorger, en tweoudergezinnen (referentiecategorie).

Geslacht. Leerlingen is gevraagd naar hun geslacht. We maken een onderscheid tussen vrouwelijke en mannelijke leerlingen (referentiecategorie).

Immigratieachtergrond. Het geboorteland van leerlingen en ouders is verkregen via de gemeentelijke basisadministratie. We maken een onderscheid tussen leerlingen die niet in Nederland zijn geboren, leerlingen waarvan minstens één ouder is geboren in het buitenland, en leerlingen met twee ouders geboren in Nederland (referentiecategorie).

Resultaten

We analyseren de data in twee stappen. Met sequentieanalyse bepalen we eerst welke trajectclusters typisch zijn voor Nederlandse jongeren bij de overgang van school naar werk. Vervolgens toetsen we met logistische regressie onze verklaringen voor clusterlidmaatschap en bepalen we in welke mate bepaalde sociale klassen en persoonlijkheidskenmerken leiden tot een specifiek traject.

Figuur 1 Chronogram van de transitie van school naar werk

Sequentieanalyse

Sequenties beschrijven de maandelijkse activiteit en bestaan uit een beperkte set mogelijke categorieën: opleiding, inactiviteit en werk. Alle sequenties beginnen

vanaf de maand dat de leerling voor de eerste keer het voortgezet onderwijs verlaat. Vervolgens volgen we de leerling twaalf jaar lang. Sequenties worden met elkaar vergeleken om de verschillende patronen te kunnen bepalen. Hiervoor gebruiken we de optimal matching-methode (OM) (Abbott & Tsay, 2000), waarmee een paarsgewijze meting van de verschillen wordt uitgevoerd. Het doel van OM is het kwantificeren van het verschil tussen twee sequenties. Er wordt gekeken hoeveel aanpassingen er moeten worden gemaakt aan een sequentie om twee gelijke sequenties te krijgen. Deze aanpassingen kunnen tot stand komen door uitwisseling (substitution) of toevoeging/verwijdering (insertion/deletion). Het aantal aanpassingen dat nodig is om van een sequentie een andere te maken, wordt opgeteld en in een matrix weggeschreven. Vanuit deze matrix wordt in de tweede stap de clustering van sequenties berekend. We gebruiken het Complete Linkage algoritme. Net zoals bij hiërarchische clustering zijn er in feite net zoveel clusteroplossingen mogelijk als dat er dataobservaties zijn. We gebruiken de oplossing met twee clusters, omdat dit de eerste oplossing is met een duidelijk langdurig NEET-traject. Het is theoretisch de meest relevante en tegelijkertijd meest zuinige typologie om onze onderzoeksvragen mee te beantwoorden. Resultaten van de clusteranalyse zijn te vinden in Figuur 1. Figuur 1 toont de chronogrammen van de twee clusteroplossingen. Chronogrammen laten zien hoe de onderzoekspopulatie van school naar werk (linkerzijde) of van school naar NEET (rechterzijde) stroomt. We kunnen op basis van de clusteranalyse twee groepen beschrijven. De meerderheid van de jongeren is maar kort NEET en doorloopt een meestal succesvolle transitie naar werk. Rond 11% van de jongeren uit onze steekproef wordt langdurig NEET gedurende de twaalf jaar na schoolverlaten. Als we naar de twee trajecten kijken, zien we dat in het eerste traject hoofdzakelijk jongeren zitten die na het voortgezet onderwijs rond vier jaar vervolgonderwijs hebben gevolgd en daarna vaak snel een baan hebben gevonden. Het tweede traject wordt vooral gekenmerkt door de NEET-status van de jongeren. Hoewel 40% van deze jongeren beginnen met een opleiding, heeft bijna 80% na twaalf jaar de status NEET.

Logistische regressie

In Tabel 2 zijn de resultaten te vinden van de logistische regressie. Deze hebben we uitgevoerd om te ontdekken in welke mate sociale klasse (Model 1), menselijk kapitaal (Model 2) en persoonlijkheid (Model 3) kunnen verklaren waarom iemand een school-naar-werk traject doorloopt dat wordt gekenmerkt door langdurige NEET-perioden. Alle modellen zijn gecontroleerd voor de achtergrondkenmerken geslacht, immigratieachtergrond en gezinssamenstelling. Hoewel we voor de belangrijkste invloeden controleren, is er geen sprake van een causale interpretatie van de coëfficiënten. We presenteren *odds ratios* (OR) met 'Werkend' als referentiecategorie.

Als eerste geven we de achtergrondeffecten weer. In alle drie de modellen gaat er een statistisch significant effect uit van immigratieachtergrond, geslacht en huishoudelijke situatie. Deze effecten wijzen in de verwachte richting. Jongeren geboren in het buitenland (eerste generatie migratieachtergrond) lopen een relatief groter risico om in een langdurig NEET-traject te belanden dan om werk te vinden (OR = 1,66, $p < ,01$). Het hebben van een tweede generatie migratieach-

tergrond verhoogt echter het relatieve risico op NEET niet significant. Verder zijn ook jonge vrouwen vaker langdurig NEET (OR = 1,37, $p < ,001$).

Tabel 2 *Logistische regressie*

Langdurig NEET (0/1)	Model 1	Model 2	Model 3
Sociale klasse			
<i>Opleidingsniveau ouders, ref. cat.: Laag</i>			
Middelbaar	0,53***	0,71***	0,71**
Hoog	0,29***	0,52***	0,52***
<i>Werkloosheidsverleden ouders, ref. cat.: Nooit</i>			
1 t/m 2 jaar	1,04	0,98	0,96
Langer dan 2 jaar	1,59***	1,43***	1,41**
Vaardigheden			
<i>Gevolgde opleiding bij schoolverlaten, ref. cat.: Vmbo</i>			
Havo/vwo	-	0,76	0,76
Geschat	-	3,47***	3,42***
Ontbrekend	-	3,52***	3,49***
<i>Cognitive vaardigheden</i>	-	0,82***	0,82***
Persoonlijkheid			
<i>Persoonlijkheidstype, ref. cat.: Veerkrachtig</i>			
Neurotisch	-	-	1,42**
Ontdekkend	-	-	1,22
Normatief	-	-	0,90
Controlevariabelen			
<i>Geslacht, ref. cat.: Man</i>			
Vrouw	1,37***	1,51***	1,48***
<i>Huishouden, ref. cat.: Tweeoudergezin</i>			
Eenoudergezin	1,55***	1,37*	1,35*
Verzorger	3,03***	2,16*	2,11*
<i>Immigratieachtergrond, ref. cat.: Nederlandse ouders</i>			
Eerste generatie	1,66**	1,70**	1,71**
Tweede generatie	1,13	1,16	1,16
Constante	0,11***	0,06***	0,06***
Waarnemingen	6860	6860	6860
Pseudo R2	0,059	0,127	0,130

Noot. Coëfficiënten zijn odds ratio's; standaardfouten tussen haakjes.

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

Kijken we naar sociale klasse dan zien we dat jongeren met ouders die het voortgezet onderwijs hebben doorlopen, een kleiner relatief risico lopen om in een NEET-traject terecht te komen dan kinderen met ouders die het voortgezet onderwijs niet succesvol hebben doorlopen (OR = 0,53, $p < ,001$). Als jongeren ouders hebben met een universitair diploma, dan heeft dat ook een significant verlagende invloed op de kans om langdurig NEET te worden (OR = 0,29, $p < ,001$). Als ouders korte tijd werkloos zijn, leidt dat niet tot een hoger relatief risico om langdurig NEET te worden. Maar langdurige werkloosheid van de

ouders verhoogt wel het relatieve risico op een langdurig NEET-traject (OR = 1,59, $p < ,001$). Hiermee kunnen we Hypothese 1 bevestigen: een hogere sociale klasse van schoolverlaters, gemeten door middel van het bereikte opleidingsniveau en het ontbreken van een werkloosheidsverleden van hun ouders, beschermt tegen een problematische transitie.

In Model 2 hebben we metingen van menselijk kapitaal toegevoegd. In vergelijking met vmbo vergroot vroegtijdig schoolverlaten (de coëfficiënt van 'ontbrekend') het risico om lange tijd NEET te worden (OR = 3,52, $p < ,001$). Ook is er een effect van de dummy die aangeeft of de opleidingsvariabele door CBS geïmputeerd is. Dat suggereert dat jongeren die destijds niet goed in het onderwijsregister geadministreerd werden, eerder NEET worden. Mogelijk gaat het hier om vroegtijdig schoolverlaten. Tussen havo/vwo en vmbo blijken er geen significante verschillen te bestaan in het NEET-risico. Dit is een gedeeltelijke bevestiging van Hypothese 2a: ofschoon er geen verschil is tussen havo/vwo en vmbo, vinden we een duidelijke hiërarchie tussen vroegtijdige schoolverlaters en de overige schoolverlaters in het risico om langdurig NEET te worden. Uit Model 2 blijkt ook dat voor de kans om een langdurige NEET-periode te vermijden cognitieve vaardigheden van belang zijn. Een toename van de testscore leidt tot een lager risico om langdurig NEET te worden (OR = 0,82, $p < ,001$). Hiermee kan ook Hypothese 2b worden aangenomen. Hypothese 2c stelde dat het effect van sociale klasse afneemt wanneer we controleren voor opleiding en vaardigheden. Dit kunnen we deels bevestigen omdat de effecten van ouderlijke opleiding tussen Model 1 en 2 kleiner worden maar niet helemaal verdwijnen.

Model 3 laat zien dat de kans op het volgen van een langdurig NEET-traject afhankelijk is van de persoonlijkheid van jongeren. Jongeren met een neurotische persoonlijkheid lopen een significant groter risico om in een langdurig NEET-traject terecht te komen dan jongeren met een veerkrachtige persoonlijkheid (OR = 1,42, $p < ,01$). Maar de andere persoonlijkheidstypen (het 'ontdekkende' en het 'normatieve') zijn niet significant verschillend. Dat betekent dat we Hypothese 3 niet kunnen bevestigen. Omdat de andere coëfficiënten nauwelijks veranderen ten opzichte van Model 2, gaan we ervan uit dat persoonlijkheid een kleine maar onafhankelijke invloed op het NEET-risico heeft.

Conclusie

Met dit onderzoek willen we antwoord krijgen op de vraag waarom sommige jongeren in Nederland langdurig NEET worden en anderen een succesvolle overgang maken van school naar werk. Meer specifiek hebben we de vraag gesteld of en in welke mate menselijk kapitaal, sociale klasse en persoonlijkheid van invloed zijn wanneer iemand in een school-naar-werk traject terechtkomt dat wordt gekenmerkt door langdurig NEET. Het lijkt erop dat voor jongeren met een NEET-status deels dezelfde mechanismen een rol spelen als die we tegenkomen in onderzoek naar stratificatie en arbeidsmarkt. Zo blijkt bijvoorbeeld dat ouderlijk opleidingsniveau van belang is, ook wanneer we controleren voor het eigen menselijk kapitaal. Maar ook andere factoren van stratificatie spelen een rol in de verklaring van een NEET-traject: ouderlijke werkloosheid en immigratieachtergrond. Verder hebben we bekeken welke invloed het opleidingsniveau

heeft. We vinden dat er geen significant verschil is tussen vmbo en havo/vwo. Wat wel een verschil maakt, is voortijdig schoolverlaten. Jongeren die te vroeg en naar alle waarschijnlijkheid zonder diploma van school zijn gegaan, hebben dus grote problemen op de arbeidsmarkt. En daarom ondervinden ze ook grote problemen bij de terugkeer naar een opleiding. We vinden dat de cognitieve vaardigheden duidelijk van invloed zijn op de kans op het ontwikkelen van een langdurig NEET-traject. Ook hebben we bekeken welke invloed persoonlijkheid heeft. Het blijkt dat veerkrachtige jongeren niet een kleiner risico lopen om in een NEET-traject terecht te komen, althans niet in vergelijking met het 'ontdekkende' en het 'normatieve' type. Uit onze uitkomsten blijkt wel dat jongeren die geneigd zijn om zich terug te trekken uit sociale contacten en de neiging hebben om stress te internaliseren, een groter risico lopen om langdurig NEET te worden. Samenvattend kunnen we zeggen dat we een nieuw perspectief bieden op jongeren met een NEET-status in Nederland. We kijken naar de lange termijn en bieden gedetailleerde data van een grote groep jongeren. We laten zien dat veel jongeren in hun leven een tijdje NEET zijn (60%), maar dat dit voor verreweg de meesten geen probleem oplevert. Het beleid moet zich eerder richten op de groep jongeren die risico lopen om langdurig NEET te worden en een bijzonder kwetsbare achtergrond hebben. Uit onze sequentieanalyse komt duidelijk naar voren dat NEET-trajecten al vroeg in het leven van jongvolwassenen worden ingezet. De mechanismen die hiervoor verantwoordelijk zijn, doen waarschijnlijk al eerder hun werk. Zodra jongeren langere tijd geen onderwijs volgen en geen baan hebben, wordt re-integreren lastig. Beleidsmakers die het NEET-probleem willen aanpakken, doen er dus goed aan om zich ook te richten op vroegtijdige schoolverlaters (zie Traag, 2012). Ons onderzoek laat ook zien dat het belangrijk is naar de individuele persoonlijkheden van jongeren te kijken. Nauwkeurige interventies gericht om specifieke groepen jongeren, bijvoorbeeld jongeren die zich terugtrekken, te ondersteunen en jongeren die vroeg van school gaan andere opties te bieden, zouden hier van belang kunnen zijn. De sequentieanalyse schetste een duidelijk beeld van de Nederlandse casus en had een meer exploratief karakter. In de toekomst moet ook meer onderzoek worden gedaan naar het samenspel en de interacties van persoonlijkheid en verschillende achtergronden. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat persoonlijkheid pas echt van belang is in situaties van stress of als moderator van een lage sociale klasse.

Literatuur

- Abbott, A., & Tsay, A. (2000). Sequence analysis and optimal matching in sociology. *Sociological Methods & Research*, 29(1), 3 - 33.
- Aisenbrey, S., & Fasang, A.E. (2010). New life for old ideas: The 'second wave' of sequence analysis bringing the 'course' back into the life course. *Sociological Methods & Research*, 38(3), 420-462.
- Akse, J., Hale, W.W., Engels, R.C., Raaijmakers, Q.A., & Meeus, W.H. (2004). Personality, perceived parental rejection and problem behavior in adolescence. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 39(12), 980-988.
- Allen, J., & Van der Velden, R.K.W. (2001). Educational mismatches versus skill mismatches: Effects on wages, job satisfaction, and on-the-job search. *Oxford Economic Papers-New Series*, 53(3), 434-452.

- Asendorpf, J.B., Borkenau, P., Ostendorf, F., & Van Aken, M.A.G. (2001). Carving personality description at its joints: Confirmation of three replicable personality prototypes for both children and adults. *European Journal of Personality*, 15(3), 169-198.
- Bakker, B.F.M., Van Rooijen, J., & Van Toor, L. (2014). The System of social statistical datasets of Statistics Netherlands: An integral approach to the production of register-based social statistics. *Statistical Journal of the IAOS*, 30(4), 411-424.
- Becker, G.S. (1964). *Human capital*. New York: National Bureau of Economic Research.
- Bell, D.N.F., & Blanchflower, D.G. (2011). *Youth unemployment in Europe and the United States*. Retrieved from <https://ideas.repec.org/p/iza/izadps/dp5673.html>.
- Borghans, L., Duckworth, A.L., Heckman, J.J., & Ter Weel, B. (2008). The economics and psychology of personality traits. *Journal of Human Resources*, 43(4), 972-1059.
- Boudon, R. (1974). *Education, opportunity, and social inequality: Changing prospects in western society*. New York: Wiley.
- Bourdieu, P., & Passeron, J. (1977). *Reproduction in education, society and culture*. London: Sage.
- Bowles, S., Gintis, H., & Osborne, M. (2001). Incentive-enhancing preferences: Personality, behavior, and earnings. *American Economic Review*, 91(2), 155-158.
- Brzinsky-Fay, C. (2014). The measurement of school-to-work transitions as processes about events and sequences. *European Societies*, 16(2), 213-232.
- Bynner, J., & Parsons, S. (2002). Social exclusion and the transition from school to work: The case of young people not in education, employment, or training (NEET). *Journal of Vocational Behavior*, 60(2), 289-309.
- Cammeraat, E., Jongen, E., & Koning, P. (2017). Preventing NEETs during the Great Recession. *CPB Discussion Paper*(365).
- Caspi, A., Entner Wright, B.R., Moffitt, T.E., & Silva, P.A. (1998). Early failure in the labor market: Childhood and adolescent predictors of unemployment in the transition to adulthood. *American Sociological Review*, 63(June), 424-451.
- Coleman, J.S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94, S95-S120.
- Dennissen, J.J., Asendorpf, J.B., & Van Aken, M.A. (2008). Childhood personality predicts long-term trajectories of shyness and aggressiveness in the context of demographic transitions in emerging adulthood. *Journal of Personality*, 76(1), 67-99.
- Erikson, R., Goldthorpe, J.H., Jackson, M., Yaish, M., & Cox, D.R. (2005). On class differentials in educational attainment. *PNAS*, 102(27), 9730-9733.
- Eurofound. (2012). *NEETs – Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Eurofound. (2016). *Exploring the diversity of NEETs*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Farkas, G. (2003). Cognitive skills and noncognitive traits and behaviors in stratification processes. *Annual Review of Sociology*, 29(1), 541-562.
- Ferguson, S.L., & Hull, D.M. (2018). Personality profiles: Using latent profile analysis to model personality typologies. *Personality and Individual Differences*, 122, 177-183.
- Friedhelm, P., & Ruben, R.S. (2011). Disconnected young adults in Germany: Initial evidence. *Schmollers Jahrbuch: Journal of Applied Social Science Studies / Zeitschrift für Wirtschafts- und Sozialwissenschaften*, 131(2), 253-262.
- Furlong, A. (2006). Not a very NEET solution: Representing problematic labour market transitions among early school-leavers. *Work, Employment and Society*, 20(3), 553-569.
- Gregg, P., & Tominey, E. (2005). The wage scar from male youth unemployment. *Labour Economics*, 12(4), 487-509.
- Heckman, J.J., Stixrud, J., & Urzua, S. (2006). The effects of cognitive and noncognitive abilities on labor market outcomes and social behavior. *Journal of Labor Economics*, 24(3), 411-482.
- Hendriks, A.A.J., Hofstee, W.K.B., & De Raad, B. (1999). The Five-Factor Personality Inventory (FFPI). *Personality and Individual Differences*, 27(2), 307-325.

- Hendriks, A.A.J., Kuyper, H., Johan Offringa, G., & Van der Werf, M.P.C. (2008). Assessing young adolescents' personality with the five-factor personality inventory. *Assessment*, 15(3), 304-316.
- Kerckhoff, A.C. (2003). From Student to Worker. In J. T. Mortimer & M. Shanahan (Eds.), *Handbook of the life course*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.
- Kuyper, H., Lubbers, M.J., & Van der Werf, M.P.C. (2003). *VOCL'99-1: Technisch rapport*. Groningen: GION.
- Levels, M., Van der Velden, R.K.W., & Allen, J. (2014). Educational mismatches and skills: New empirical tests of old hypotheses. *Oxford Economic Papers-New Series*, 66(4), 959-982.
- Lucas, S.R. (2001). Effectively maintained inequality: Education transitions, track mobility, and social background effects. *American Journal of Sociology*, 106(6), 1642-1690.
- Luijckx, R., & Wolbers, M.H.J. (2009). The effects of non-employment in early work-life on subsequent employment chances of individuals in the Netherlands. *European Sociological Review*, 25(6), 647-660.
- Maguire, S. (2015). NEET, unemployed, inactive or unknown – why does it matter? *Educational Research*, 57(2), 121-132.
- Makles, A. (2012). Stata tip 110: How to get the optimal k-means cluster solution. *Stata Journal*, 12(2), 347-351.
- Ng-Knight, T., & Schoon, I. (2017). Can locus of control compensate for socioeconomic adversity in the transition from school to work? *Journal of Youth and Adolescence*, 46(10), 2114-2128.
- Nieuwenhuis, J., Hooimeijer, P., & Meeus, W. (2015). Neighbourhood effects on educational attainment of adolescents, buffered by personality and educational commitment. *Social Science Research*, 50, 100-109.
- Nieuwenhuis, J., Yu, R., Branje, S., Meeus, W., & Hooimeijer, P. (2016). Neighbourhood poverty, work commitment and unemployment in early adulthood: A longitudinal study into the moderating effect of personality. *PLoS One*, 11(12): e0167830.
- Oreopoulos, P. (2007). Do dropouts drop out too soon? Wealth, health and happiness from compulsory schooling. *Journal of Public Economics*, 91(11-12), 2213-2229.
- Pinquart, M., Juang, L.P., & Silbereisen, R.K. (2003). Self-efficacy and successful school-to-work transition: A longitudinal study. *Journal of Vocational Behavior*, 63(3), 329-346.
- Roberts, B.W., Kuncel, N.R., Shiner, R., Caspi, A., & Goldberg, L.R. (2007). The power of personality: The comparative validity of personality traits, socioeconomic status, and cognitive ability for predicting important life outcomes. *Perspectives on Psychological Science*, 2(4), 313-345.
- Robins, R.W., John, O.P., Caspi, A., Moffitt, T.E., & Stouthamer-Loeber, M. (1996). Resilient, overcontrolled, and undercontrolled boys: Three replicable personality types. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(1), 157-171.
- Sewell, W.H., Haller, A.O., & Portes, A. (1969). The educational and early occupational attainment process. *American Sociological Review*, 34(1), 82-92.
- Shanahan, M.J. (2000). Pathways to adulthood in changing societies: Variability and mechanisms in life course perspective. *Annual Review of Sociology*, 26, 667-692.
- Shanahan, M.J., Bauldry, S., Roberts, B.W., Macmillan, R., & Russo, R. (2014). Personality and the reproduction of social class. *Social Forces*, 93(1), 209-240.
- Shavit, Y., & Müller, W. (1998). *From school to work: A comparative study of educational qualifications and occupational destinations*. Oxford: Clarendon Press.
- Spence, M. (1973). Job market signaling. *Quarterly Journal of Economics*, 87(3), 355-374.
- Staff, J., & Mortimer, J.T. (2008). Social class background and the school-to-work transition. *New Directions for Child and Adolescent Development*, (119), 55-69.
- Tamesberger, D., & Bacher, J. (2014). NEET youth in Austria: A typology including socio-demography, labour market behaviour and permanence. *Journal of Youth Studies*, 17(9), 1239-1259.
- Thurow, L.C. (1975). *Generating inequality*. New York: Basic Book.
- Traag, T. (2012). *Early school-leaving in the Netherlands: A multidisciplinary study of risk and protective factors explaining early school-leaving*. The Hague: Statistics Netherlands.

- Ultee, W.C. (1978). Is onderwijs een positioneel goed? Een empirische beproeving van alternatieve hypothesen over de samenhang tussen onderwijs en beroepshoogte. In J. Peschar & W.C. Ultee (Eds.), *Sociale stratificatie* (pp. 83-102). Deventer: Van Loghum Slaterus.
- Uysal, S.D., & Pohlmeier, W. (2011). Unemployment duration and personality. *Journal of Economic Psychology*, 32(6), 980-992.
- Van Berkel, K. (1999). *Steekproef voor schoolloopbaan onderzoek VOCL'99*. Groningen: GION.
- Van der Velden, R.K.W., & Wolbers, M.H.J. (2006). How much does education matter and why? The effects of education on socio-economic outcomes among school-leavers in the Netherlands. *European Sociological Review*, 23(1), 65-80.
- Van Tubergen, F., & Volker, B. (2014). Inequality in access to social capital in the Netherlands. *Sociology – the Journal of the British Sociological Association*, 49(3), 521-538.
- Verhaeghe, P.-P., Li, Y., & Van de Putte, B. (2013). Socio-economic and ethnic inequalities in social capital from the family among labour market entrants. *European Sociological Review*, 29(4), 683-694.
- Yates, S., & Payne, M. (2007). Not so NEET? A critique of the use of 'NEET' in setting targets for interventions with young people. *Journal of Youth Studies*, 9(3), 329-344.